

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Тарасенка Артема Валерійовича на дисертаційну роботу Малихіна Артема
Геннадійовича на тему: «Розвиток системи інфраструктурного
забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
072 Фінанси, банківська справа та страхування**

1. Актуальність теми дослідження

Забезпечення стабільного розвитку ринку фінансових послуг у сучасних умовах є одним із найбільш складних, але водночас стратегічно важливих завдань, оскільки саме ефективне функціонування цього ринку створює передумови для сталого економічного зростання держави, раціонального перерозподілу фінансових ресурсів, підвищення інвестиційної активності та формування належного фінансового забезпечення розвитку суб'єктів господарювання.

Ефективне функціонування ринку фінансових послуг неможливе без розвиненої системи його інфраструктурного забезпечення, яка формує умови для взаємодії фінансових установ із клієнтами, державними інституціями та іншими учасниками ринку, сприяє підвищенню прозорості фінансових відносин, ефективності руху фінансових ресурсів і зміцненню довіри до фінансової системи.

Водночас сучасні виклики, пов'язані з цифровою трансформацією фінансового сектору, євроінтеграційними процесами, адаптацією національного законодавства до європейських стандартів, макроекономічною нестабільністю та зростанням нових ризиків, суттєво впливають на діяльність банківських і небанківських фінансових установ. За таких умов забезпечення їх стійкого розвитку значною мірою залежить від ефективності функціонування системи інфраструктурного забезпечення, яка також перебуває у стані активної

трансформації, адаптуючись до нових регуляторних вимог, цифрових технологій та сучасних тенденцій розвитку ринку фінансових послуг.

У цьому контексті можна стверджувати, що дисертаційна робота Малихіна А.Г., присвячена розробці концептуальних засад розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів, виконана на актуальну тему.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, характеристика змісту дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Вони базуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, сучасних концепціях розвитку фінансового ринку та його інфраструктурного забезпечення, результатах досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних учених у сфері функціонування ринку фінансових послуг, розвитку фінансових установ та інституційної інфраструктури. Інформаційну основу дослідження становлять статистичні та аналітичні матеріали Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної служби статистики України, міжнародних фінансових організацій, офіційні матеріали державних органів, законодавчі й нормативно-правові акти України, а також аналітичні матеріали щодо розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг. Наукову цінність отриманих результатів суттєво підвищують власні теоретичні узагальнення, аналітичні дослідження та науково-практичні розробки автора.

Обґрунтованість і достовірність отриманих у дисертаційній роботі наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням сучасного методичного інструментарію, адекватного поставленій меті та завданням дослідження. У процесі роботи автором застосовано контент-аналіз, системний, системно-структурний і системно-функціональний підходи, методи систематизації, класифікації та групування, міждисциплінарний і процесний

підходи, статистичні методи, методи аналізу динаміки, SWOT-аналіз, методи індукції та дедукції, аналізу і синтезу, а також графоаналітичний і табличний методи. Досягненню високого рівня достовірності результатів дослідження також сприяла їх всебічна апробація, яка здійснювалася шляхом представлення основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, де вони отримали належне наукове обговорення. Матеріал дисертаційної роботи викладено логічно й послідовно, що забезпечує цілісність і зрозумілість дослідження. Загалом, дисертація Малихіна А.Г. відзначається чіткою структурою, методологічною завершеністю та переконливістю здобутих наукових результатів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 273 сторінок тексту.

У першому розділі дисертаційної роботи автором сформовано теоретико-методологічне підґрунтя дослідження розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг. Здійснено комплексний аналіз наукових підходів до трактування сутності ринку фінансових послуг, уточнено його економічний зміст, функціональне призначення, структурну побудову та особливості розвитку в сучасних економічних умовах. Важливе місце у розділі відведено дослідженню понятійно-категоріального апарату, зокрема розкриттю економічного змісту понять «інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «економічна інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «інфраструктура ринку фінансових послуг», що дало змогу сформувати цілісне бачення досліджуваної проблематики. Заслужовують на увагу результати систематизації наукових підходів до побудови системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначення її ключових елементів, функцій, принципів функціонування, характерних властивостей і взаємозв'язків між структурними складовими. Окремо слід відзначити запропонований автором підхід до обґрунтування морфологічної будови зазначеної системи, який доповнює існуючі наукові уявлення щодо її структури та особливостей функціонування.

У другому розділі проведено комплексний аналіз сучасного стану розвитку ринку фінансових послуг України та функціонування системи його інфраструктурного забезпечення. Досліджено тенденції розвитку банківського та небанківського секторів, проаналізовано діяльність основних інфраструктурних суб'єктів фінансового ринку, визначено особливості їх взаємодії із фінансовими установами та державними регуляторами. Виконано SWOT-аналіз системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що дозволило систематизувати її сильні та слабкі сторони, визначити можливості та загрози подальшого розвитку. Окрему увагу приділено дослідженню сучасних викликів функціонування системи інфраструктурного забезпечення, серед яких макроекономічна нестабільність, цифровізація, глобальна конкуренція.

У третьому розділі розроблено науково-прикладні рекомендації щодо розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах цифрової економіки. Автором запропоновано модель цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, яка базується на процесному підході та враховує вплив сучасних цифрових технологій на функціонування її окремих компонентів. Обґрунтовано механізм розвитку системи інфраструктурного забезпечення, конкретизовано його інструменти, методи, суб'єктів, принципи та напрями практичного впровадження. Значну увагу приділено визначенню ризиків трансформації системи інфраструктури, формуванню напрямів стимулювання її розвитку та розробленню концептуальних положень щодо формування підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг.

3. Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

На основі опрацювання великого масиву теоретичного та практичного матеріалу, його аналітичного осмислення й узагальнення автором сформовано новизну дисертаційного дослідження, що полягає у такому:

- наукові підходи до дослідження морфологічної будови системи інфраструктури ринку фінансових послуг (с. 77-79);
- концептуальні положення щодо опису моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг (с. 183-185);
- прикладні аспекти функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг (с. 186-188);
- практичні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг (с. 211-214);
- понятійно-категоріальний апарат фінансової науки шляхом уточнення сутності дефініції «інфраструктура ринку фінансових послуг» (с. 62-64);
- теоретичні положення щодо обґрунтування сутності та компонентного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг (с. 76-77);
- класифікація основних ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів (с. 204-205).

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота пройшла необхідну апробацію, про що свідчить достатньо повне представлення її положень, висновків і рекомендацій у наукових фахових публікаціях автора, а також їх обговорення на наукових конференціях. Матеріали дисертації викладені у 13 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Scopus); 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 7 праць апробаційного характеру

Аналіз наукових публікацій здобувача дозволяє стверджувати, що розкриті в них наукові положення мають практичну цінність і характеризуються високим рівнем самостійності роботи здобувача.

Перелік та вивчення змісту опублікованих статей дозволяє вважати виконаними положення п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Теоретико-прикладне значення результатів дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні нових підходів до вирішення актуального наукового завдання щодо трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів.

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U113250), у межах якої автором обґрунтовано особливості цифрової трансформації діяльності фінансових установ; «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104317), у рамках якої здобувачем конкретизовано сутність ринку фінансових послуг, обґрунтовано особливості його трансформації в умовах становлення цифрової економіки; «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0125U000298), де автором обґрунтовано сутність та теоретичні положення функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначено її структуру.

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку інфраструктури ринку

фінансових послуг, створення ефективної інфраструктурної підтримки функціонування фінансових установ. Результати дисертаційної роботи використовуються у діяльності: ПрАТ СК «ПЗУ Україна» (№ 151 від 13.05.2026); АТ «Акцент-Банк» (№ M5A5-RF58-BAP5-0134 від 30.04.2025 р.); Національного університету «Чернігівська політехніка» (№ 202/08-842 від 12.05.2026).

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Малихіна А.Г., не дає підстав стверджувати про допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації). У дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, розробок, відомостей, ідей та статистичних даних. Представлена до захисту наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права та відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

У цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане здобувачем, варто вказати на деякі дискусійні та недостатньо висвітлені в дисертаційній роботі питання.

1. У підрозділі 1.2 було б доцільно більш ґрунтовно провести порівняння категорій «інфраструктура фінансового ринку» та «інфраструктура ринку фінансових послуг», чіткіше окресливши межі використання кожного поняття.

2. При формуванні авторського визначення системи інфраструктури ринку фінансових послуг доцільно було б детальніше відобразити місце державних цифрових сервісів як окремого інфраструктурного елементу.

3. У підрозділі 2.2 недостатньо уваги приділено розвитку інфраструктури небанківського сектору, зокрема фінансових компаній та платіжних установ нового покоління.

4. Було б доцільно визначити кількісні індикатори оцінювання ефективності запропонованої моделі цифрового розвитку.

5. Автор пропонує механізм розвитку системи інфраструктури фінансового ринку, однак у підрозділі 3.2 недостатньо уваги приділено питанням координації діяльності різних державних регуляторів під час його реалізації.

Проте зазначені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а лише вказують на складність досліджуваної проблематики та можуть слугувати орієнтиром подальшої наукової роботи.

8. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Малихіна Артема Геннадійович на тему «Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методологічних положень трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів та розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності її функціонування. Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, що мають як теоретичне значення, так і практичну цінність, а повнота їх викладення в

опублікованих працях свідчить про повну самостійність автора та високий рівень підготовки дослідження.

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значущість сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота повністю відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а її автор, Малихін Артем Геннадійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України

Артем ТАРАСЕНКО